

การศึกษาพฤติกรรมการสังการรักษาของแพทย์ในผู้ป่วยที่มีบุคคลที่สามจ่ายค่ารักษาให้
และผู้ป่วยที่จ่ายค่ารักษาเอง กรณีโรคติดเชื้อทางเดินหายใจตอนบน
ณ โรงพยาบาลราชวิถี

นางวรีษา สิ้นสุเสก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-178-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018548

112๑115๑X

PHYSICIANS' BEHAVIOR ON TREATMENT OF PATIENTS WITH
AND WITHOUT THIRD-PARTY PAYMENT : A CASE STUDY
OF UPPER RESPIRATORY TRACT INFECTION
AT RAJAVITHI HOSPITAL

Mrs. VAREEYA SINTHUSAKE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics
Department of Economics
Graduate School
Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-178-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษานฤติกรรมการสังการรักษาของแพทย์ในผู้ป่วยที่มีบุคคล
ที่สามจ่ายค่ารักษาให้ และผู้ป่วยที่จ่ายค่ารักษาเอง กรณีโรค
ติดเชื้อทางเดินหายใจตอนบน ณ โรงพยาบาลราชวิถี

โดย

นางวริยา สิ้นธุเสก

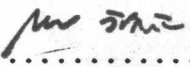
ภาควิชา

เศรษฐศาสตร์

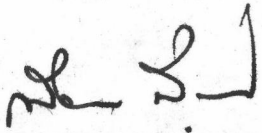
อาจารย์ที่ปรึกษา

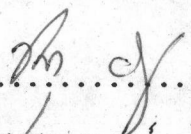
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุมา อึ้งกุล

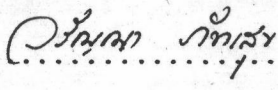
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

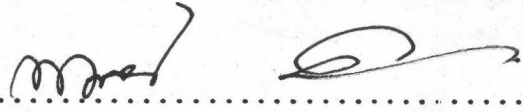

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรราษฎร์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุมา อึ้งกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วริญา ภัทรสุข)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แกมทอง อิ่มรัตน์)

วริยา ลินตุเสก : การศึกษาพฤติกรรมการสั่งการรักษาของแพทย์ในผู้ป่วยที่มีบุคคลที่สาม
จ่ายค่ารักษาให้ และผู้ป่วยที่จ่ายค่ารักษาเองกรณีโรคติดเชื้อทางเดินหายใจตอนบน ณ
โรงพยาบาลราชวิถี (PHYSICIANS' BEHAVIOR ON TREATMENT OF PATIENTS WITH
AND WITHOUT THIRD-PARTY PAYMENT : A CASE STUDY OF UPPER RESPIRATORY
TRACT INFECTION AT RAJAVITHI HOSPITAL) อ.ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.จากรมา อึ้งกุล, 144 หน้า. ISBN 974-581-178-5

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตัดสินใจสั่งการรักษาของแพทย์ เมื่อมีการแบ่งแยกและ
ไม่มีการแบ่งแยกประเภทของผู้ป่วยตามลักษณะการจ่ายเงินลงบนบัตรเวชระเบียน เมื่อมีการแบ่งแยก
ประเภทผู้ป่วย จะศึกษาถึงความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในผู้ป่วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีบุคคลที่สามจ่ายค่ารักษา
ให้ กับกลุ่มที่จ่ายค่ารักษาเอง ซึ่งการตัดสินใจสั่งการรักษาจะวัดออกมาในรูปของค่าใช้จ่ายในการรักษาโรค
โดยใช้ตัวอย่างผู้ป่วย 610 คน ตัวอย่างแพทย์ 32 คน จากโรงพยาบาลราชวิถี โดยทำการศึกษาแบบ
ย้อนหลังและศึกษาในเวลาปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เส้นทางและวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบ
ขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่าค่าใช้จ่ายในการรักษาของผู้ป่วยไม่แตกต่างกัน เมื่อมีการแบ่งแยกและไม่มีการ
แบ่งแยกประเภทของผู้ป่วยตามลักษณะการจ่ายเงิน เมื่อมีการแบ่งแยกประเภทของผู้ป่วยตามลักษณะการ
จ่ายเงิน ค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยกลุ่มที่จ่ายค่ารักษาพยาบาลเองจะแตกต่างกับผู้ป่วยกลุ่มที่มีบุคคลที่สามจ่ายให้
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99 % โดยใช้การทดสอบด้วย t-test จากการวิเคราะห์
เส้นทางและการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน พบว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความผันแปรของค่าใช้จ่ายของ
ผู้ป่วยคือ ความเฉพาะทางของแพทย์ การขอยาจากแพทย์ อายุของแพทย์ อายุของผู้ป่วย การมีบุคคลที่สาม
จ่ายค่ารักษาให้ ระยะเวลาที่แพทย์ใช้ในการรักษา โดยมีค่า $R^2 = .24$ เมื่อมีการแบ่งกลุ่มผู้ป่วยออกตาม
ลักษณะการจ่ายเงิน กลุ่มผู้ป่วยที่จ่ายค่ารักษาพยาบาลเองมีปัจจัยที่กำหนดความผันแปร ค่าใช้จ่ายเพียง
อย่างเดียวคือ ความเฉพาะทางของแพทย์ โดยมีค่า $R^2 = .06$ กลุ่มผู้ป่วยที่มีบุคคลที่สามจ่ายค่ารักษา
พยาบาลให้มีปัจจัยที่กำหนดความผันแปรของค่าใช้จ่ายคือ การที่ผู้ป่วยขอยาจากแพทย์ ความเฉพาะทางของ
แพทย์ อายุของผู้ป่วย อายุของแพทย์ ระยะเวลาที่แพทย์ใช้รักษา โดยมีค่า $R^2 = .26$

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิติกร ..... วริยา ลินตุเสก
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... จ. อึ้งกุล
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

VAREEYA SINTHUSAKE : PHYSICIANS' BEHAVIOR ON TREATMENT OF PATIENTS WITH AND WITHOUT THIRD-PARTY PAYMENT : A CASE STUDY OF UPPER RESPIRATORY TRACT INFECTION AT RAJAVITHI HOSPITAL THESIS ADVISOR : ASST. PROF. CHARUMA ASHAKUL, 144 pp. ISBN 974-581-173-5

The purposes of this research were two folds. First, was to compare physician' s treatment decisions on patients before and after payment method had been identified. Second, to examine the differences in treatment expenditure among the two groups of patient once payment methods had been indentified to be with and without third-party payment. Treatment expenditure was estimated through sample of 610 URI patients and 32 physicians at Rajavithi Hospital. The expenditure was studied by retrospective and cross sectional and was analyzed by path analysis and stepwise multiple regression.

No significant difference on treatment expense was found between before and after identifying payment method. But after the classification of payment method was made, there was a significant difference in treatment expenditure between with and without third-party payment at 99 % confidence interval. Path analysis and stepwise multiple regression were attempted. The result showed treatment expenditure varied with physician' s specialization, patients' requests, physician age, patient age, third-party payment and duration of treatment ($R^2 = 0.24$). Among the patients without third-party payment, however, treatment expenditure varied accordingly with physician's specialization ($R^2 = .06$) and among those with third-party payment, patients' request, physician's specialization, patient age, physician age and duration of treatment affected treatment expense ($R^2 = .26$)

ภาควิชา.....เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา.....2534

ลายมือชื่อนิสิต.....วรัต สินธุเสก
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุมา อึ้งกุล อาจารย์
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ ตลอดจนติดตาม
ความคืบหน้าของการทำวิทยานิพนธ์มา โดยตลอด

นอกจากนี้ ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย
กีระนันท์ คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เป็นประธานคณะกรรมการ-
การวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ วรัญญา ภักธสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แกมทอง
อินทร์ดี ผู้เป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้มีส่วนในความสำเร็จซึ่งผู้เขียนอดที่จะกล่าวคำขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ไม่ได้ คือ
นายแพทย์สัจจันต์ ผลากรกุล อธิบดีกรมการแพทย์ในขณะนั้น ผู้ซึ่งเล็งเห็นความสำคัญของ
งานวิจัยนี้ จึงได้อนุญาตให้ผู้เขียนทำการเก็บข้อมูล ณ โรงพยาบาลราชวิถี

ท้ายที่สุดผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และขอบคุณสามีและลูก สำหรับ
ความรักและกำลังใจที่มอบให้แก่ผู้เขียนมา โดยตลอด

วรียา สินธุเสก

เมษายน 2535

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
สารบัญภาพ	ฐ

บทที่

1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	9
สมมติฐานการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	10
วิธีดำเนินการวิจัย	12
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	21

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2. ประมวลงานทางวิชาการและผลงานที่เกี่ยวข้อง	22
การบริโภควิถีชีวิตบริการสาธารณสุขของผู้ป่วยเมื่อมีบุคคลที่สามจ่าย ค่ารักษาให้	24
ผลกระทบของการประกันสุขภาพต่ออุปสงค์และอุปทานบริการ สาธารณสุข	26
การจ่ายค่าตอบแทนแก่แพทย์ตามบริการที่ให้เป็นการสร้าง อุปสงค์ต่อบริการสาธารณสุข	29
การใช้ประสบการณ์ของแพทย์ในการตัดสินใจรักษาผู้ป่วย โรคเจ็บคอ	31
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจัดบริการของแพทย์ภายใต้ โครงการประกันสุขภาพ Medicare	32
3. กรอบการวิเคราะห์และแบบจำลองที่ใช้	35
กรอบการวิเคราะห์	35
แบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์	37
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	44
4. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์การรักษารักษาของแพทย์	56
ข้อมูลเบื้องต้น	57
ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าใช้จ่าย โรค URI	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ผลการวิเคราะห์การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่าย ในการรักษาโรค URI กับตัวแปรอิสระ	60
ผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่กำหนดความผันแปรของ ค่าใช้จ่ายและความสามารถของตัวแปรอิสระ ที่สามารถอธิบายความผันแปรของค่าใช้จ่าย	68
5. สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ	96
สรุปผลการวิจัย	96
จุดอ่อนของการวิจัย	98
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	98
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	100
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. รายละเอียดผลการศึกษา	105
ภาคผนวก ข. ความรู้เรื่องโรคติดเชื้อทางเดินหายใจส่วนบน	120
ภาคผนวก ค. ตัวอย่างแบบบันทึกการรักษา และแบบสัมภาษณ์	131
ภาคผนวก ง. นิยามของตัวแปรที่ใช้	141
ประวัติผู้เขียน	144

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 แหล่งเงินเพื่อสุขภาพของประเทศไทยในช่วงทศวรรษ 2521-2530	7
4.1 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์เส้นทาง	61
4.2 การจำแนกผลการวิเคราะห์แยกส่วนความสัมพันธ์โดยตรง และโดยอ้อมตามแบบจำลองสุดท้าย แสดงเส้นทางของปัจจัย ที่มีผลในการสั่งการรักษาของแพทย์	67
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับแพทย์และผู้ป่วยที่มีผล ต่อค่าใช้จ่ายโรค URI	69
4.4 ตัวแปรอิสระที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการค่าใช้จ่ายของผู้ป่วย โรค URI โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงส่วน	77
4.5 ตารางสมการขั้นตอน แสดงตัวแปรและค่าสัมประสิทธิ์ของสมการ ค่าใช้จ่ายโรค URI	78
4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับแพทย์และผู้ป่วยที่มีผลต่อ ค่าใช้จ่ายโรค URI ในกลุ่มที่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเอง	82
4.7 ตัวแปรอิสระที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการค่าใช้จ่ายของ ผู้ป่วยโรค URI กลุ่มที่จ่ายค่ารักษาพยาบาลเองโดยพิจารณา จากค่าสัมประสิทธิ์เชิงส่วน	84
4.8 ตารางสมการขั้นตอนอธิบายตัวแปรอิสระซึ่งมีผลต่อค่าใช้จ่ายของ ผู้ป่วยโรค URI ในกลุ่มที่จ่ายค่ารักษาพยาบาลเอง	85

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.9 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับแพทย์และผู้ป่วยที่มีผลต่อ ค่าใช้จ่ายโรค URI ในกลุ่มผู้ป่วยที่มีบุคคลที่สามจ่ายค่า รักษาพยาบาลให้	87
4.10 ตัวแปรอิสระที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการค่าใช้จ่ายของผู้ป่วย โรค URI กลุ่มที่มีบุคคลที่สามจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ โดย พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงส่วน	92
4.11 ตารางสมการขั้นตอนอธิบายตัวแปรอิสระซึ่งมีผลต่อค่าใช้จ่ายผู้ป่วย โรค URI ในกลุ่มที่มีบุคคลที่สามจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้	93
ก.1 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเปรียบเทียบในแต่ละกลุ่มผู้ป่วย	110
ก.2 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย แบ่งแยกตามอาชีพ	113
ก.3 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเฉพาะยาปฏิชีวนะ แบ่งแยกตามอาชีพ	114
ข.1 ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการชี้แนะว่าการติดเชื้อที่ทางเดินหายใจ ส่วนบนจะเป็นการติดเชื้อไวรัสหรือแบคทีเรีย	125
ข.2 การวินิจฉัยแยกโรคและการพิจารณาให้ยาต้านแบคทีเรีย สำหรับผู้ป่วยที่มีอาการคัดจมูกและ/หรือมีน้ำมูก	126
ข.3 การวินิจฉัยแยกโรคและการพิจารณาให้ยาต้านแบคทีเรีย สำหรับผู้ป่วยที่มีอาการไอ	127
ข.4 การวินิจฉัยแยกโรคและการพิจารณาให้ยาต้านแบคทีเรีย สำหรับผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บคอ	128

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการศึกษา	20
3.1 การวิเคราะห์เส้นทางแบบจำลองเต็มรูปของปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมแพทย์ตามกรอบแนวคิดที่เสนอของ แพทย์ในการปฏิบัติรักษา	39
4.1 แบบจำลองเต็มรูปแสดงการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสั่งการรักษาของแพทย์ในผู้ป่วย โรค URI	62
4.2 แบบจำลองสุดท้ายแสดงการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสั่งการรักษาของแพทย์ ในผู้ป่วยโรค URI	64
๗.1 แสดงที่ตอนการรักษาโรค URI	130

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	การบริโภคบริการสาธารณสุขเมื่อมีบุคคลที่สามจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้	24
2.2	ผลกระทบของการประกันสุขภาพ	27
3.1	ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทั้ง	42